

Μακεδονικά

Τόμ. 5, Αρ. 1 (1963)

Αρχείον Μακεδονικού Αγώνος Παναγιώτου
Δαγκλή. Ι. Σημειώσεις και οδηγία Δημοσθένους
Φλωριά. Εισαγωγή και σημειώσεις υπό Πέτρου Θ.
Πέννα

Στίλπων Π. Κυριακίδης

doi: [10.12681/makedonika.831](https://doi.org/10.12681/makedonika.831)

Copyright © 2014, Στίλπων Π. Κυριακίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κυριακίδης Σ. Π. (1963). Αρχείον Μακεδονικού Αγώνος Παναγιώτου Δαγκλή. Ι. Σημειώσεις και οδηγία Δημοσθένους Φλωριά. Εισαγωγή και σημειώσεις υπό Πέτρου Θ. Πέννα. *Μακεδονικά*, 5(1), 545–547.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.831>

Ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸν τίτλον, πρόκειται περὶ ἐπιστολῆς τοῦ αἰμνήστου Ἰωνος Δραγοῦμη πρὸς τινὰ ἐν Παρισίοις διαμένοντα Ἕλληνα φίλον του, τὴν ὁποίαν μετέφρασε καὶ ἐξέδωκεν ὁ ἀδελφός του Φίλιππος Δραγοῦμης εἰς τὰ «Σερραϊκὰ Χρονικά», ἐκ τῶν ὁποίων ἀνάτυπον εἶναι τὸ φυλλάδιον. Τὴν ἐπιστολὴν κατὰ τὴν πληροφορίαν τοῦ μεταφραστοῦ ἔγραψεν ὁ Ἰ. Δραγοῦμης ἐν Σέρραις, ὅπου ἀνεπλήρωσε τὸν ἀπουσιάζοντα Ἕλληνα πρόξενον. Ἡ ἐπιστολὴ εἶναι λίαν ἐνδιαφέρουσα, διότι ὁ γράψας αὐτήν, λαμβάνων ἀφορμὴν ἀπὸ ἐν ἐπεισόδιον ἐπιδρομῆς κομιτατζήδων εἰς τὸ παρὰ τὴν Μονὴν τοῦ Προδρόμου χωρίον Λάκκος, ἐκθέτει τὰς ἀντιλήψεις του ἐπὶ τῶν βουλγαρικῶν μεθόδων, διὰ τῶν ὁποίων οὗτοι προσεπάθουν νὰ ἐξαπατήσουν τὴν δημοσίαν εὐρωπαϊκὴν γνώμην ὡς πρὸς τοὺς σκοποὺς τῶν ἐνεργειῶν των, αἱ ὁποῖαι λόγφ μὲν παρουσιάζοντο ὡς ἀπελευθερωτικαὶ ἀπὸ τῶν Τούρκων, πράγματι δὲ ἐστρέφοντο κυρίως κατὰ τῶν Ἑλλήνων μὲ ἀπώτερον σκοπὸν τὴν κατάκτησιν τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης καὶ τὴν κάθοδον εἰς τὸ Αἴγατον.

Ὁ πρὸς ὃν ἀπευθύνεται ἡ ἐπιστολὴ φαίνεται ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὴν βουλγαρικὴν προπαγάνδαν, ὅτι οἱ Βούλγαροι ἀγωνίζονται κατὰ τῶν Τούρκων ὡς ἀπελευθερωταί. Ὁ Ἰων ἀπαντᾷ πολὺ σωστά καὶ ἐπιγραμματικὰ (σ. 1.) «Γιὰ τὴν ὥρα ἐπαναστάση ὑπάρχει μονάχα σὲ μερικὲς ἐφημερίδες ἀγγλικές, γαλλικές, ὤσικες καὶ βουλγαρικές». Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς σλαβοφώνους χωρικοὺς παρατηρεῖ ὀρθῶς ὅτι «δὲν σκέπτονται οὔτε τὴν ἐθνικότητά τους οὔτε τὰ δικαιώματα τοῦ ἐλευθέρου πολίτη, πὺ ἀγνοοῦν ὀλοτέλα... εἶναι μονάχα ἀριθμοί, πὺ τὰ κομιτάτα τοὺς ἐκμεταλλεύονται καὶ τοὺς ἐπιβάλλονται μὲ τὴ βία». Πολὺ ὠραῖα εἶναι ὅσα παρατηρεῖ διὰ τὴν οὐδετερότητα τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν ἀγῶνα: «Ἡ αὐστηρὴ οὐδετερότητα, πὺ προτείνεις, δὲν εἶναι καθόλου δυνατή, ἀφοῦ ζοῦμε στὴ Μακεδονία καὶ ὑποφέρουμε ἀπὸ τοὺς εὐγενικοὺς Βουλγάρους ἐλευθερωτές, ὅσο κι' ἀπὸ τοὺς μὴ εὐγενικοὺς Ὀθωμανοὺς καταπιεστές κ' ἡ ζωὴ μας κἀθετα εὐγενικὰ ἀνάμεσα στ' ἀμόνι καὶ τὸ σφυρί». Ἐν γένει ἡ ἐπιστολὴ ἀποτελεῖ ἱστορικὸν στοιχεῖον διὰ τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα ἀξιανάνωστον, διότι μ' ἐπιγραμματικὸν πολλάκις τρόπον θέτει τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἐξακολουθοῦν καὶ σήμερον νὰ εἶναι τὰ ἴδια μὲ τοὺς διαδόχους τῶν Βουλγάρων Μακεδόνας, χάριτες δ' ὀφείλονται εἰς τὸν μεταφραστὴν διὰ τὴν μετάφρασιν καὶ τὴν δημοσίευσίν της.

ΣΤΙΑΠΩΝ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΑΔΗΣ

Ἀρχεῖον Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος Παναγιώτου Δαγκλή. I. Σημειώσεις καὶ ὁδηγία Δημοσθένους Φλωριά. Ἐκδόσις κειμένου ὑπὸ Β. Λαοῦδα. Εἰσαγωγή καὶ σημειώσεις ὑπὸ Πέτρου Θ. Πέννα. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Δ' τόμου τῶν «Σερραϊκῶν Χρονικῶν». Ἀθῆναι, 1961. 8ον σ. 52.

Ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ Ἰδρύματος Μελετῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴ-

μου τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν ἐδημοσιεύθησαν ἤδη εἰς τὸν Γ' τόμον τῶν Σερραϊκῶν Χρονικῶν ἔγγραφα τοῦ 1906 καὶ 1907 τοῦ ἐν Σέρραις προξένου Σακτούρη, ἀφορῶντα εἰς τὸν Ἀγῶνα ἐν τῇ περιοχῇ Σερρῶν. Παρὰ τῷ προξένῳ τούτῳ ὑπῆρέτησεν ὡς γραμματεὺς ὁ ἐξ Ἰθάκης καταγόμενος ἀνθυπολοχαγὸς Δημοσθένης Φλωριάς μετὰ τὸ ψευδώνυμον Νούτσιος ἀπὸ τοῦ 1906 μέχρι τοῦ 1908 διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐθνικῆς κατὰ τῶν Βουλγάρων ἀμύνης. Τούτου χειρόγραφοι σημειώσεις, προωρισμέναι διὰ τὸν διάδοχον αὐτοῦ Βασίλειον Καψαμπέλην, τὸν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Καψιμάνην, πρὸς κατατόπισιν αὐτοῦ εἰς τὰ τῆς ὀργανώσεως τοῦ ἀγῶνος ἐν τῇ ἀνωτέρῳ περιοχῇ, εὗρέθησαν εἰς τὸ ἀποκείμενον εἰς τὸ Ἰδρυμα Ἄρχεῖον Δαγκλή, τὰς ὁποίας καὶ δημοσιεύουν οἱ κ.κ. Β. Λαούρδας καὶ Π. Πέννας.

Αἱ σημειώσεις περιέχουν πολλὰς ἐνδιαφερούσας πληροφορίες, αἱ ὁποῖαι παρέχουν σαφῆ καὶ ἀκριβῆ εἰκόνα τῆς ὅλης καταστάσεως ἐν τῇ περιοχῇ καὶ δὴ τῆς ἐθνολογικῆς. Ὁ Φλωριάς δὲν διστάζει νὰ σημειώσῃ ὅτι εἰς τὰς περιοχὰς Ραζλοκίου καὶ Πετριτίου, πλὴν τῆς ἐλληνικωτάτης πόλεως Μελενίκου, ἡ ὑπαιθρος κατωκεῖτο ὑπὸ βουλγαροφόνων, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸ πλεῖστον εἶχον προσχωρήσει εἰς τὸ σχίσμα, καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἑλληνικὴ ὀργάνωσις ἠναγκάζετο νὰ συνεργάζεται μετὰ Τούρκων ἐγχωρίων ὀπλαρχηγῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπίσης ἀπήρθεσκεν ἡ διαγωγὴ καὶ ἡ ἐπικράτησις τῶν κομιτατζήδων. Ἐπίσης σημειώνει καὶ τὰ εἰς νοτιωτέρας περιοχὰς ἀπαντῶντα βουλγαρόφωνα χωρία καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς πράκτορας τῶν κομιτατζήδων, τῶν ὁποίων τὴν ἐξόντωσιν συνιστᾷ. Δίδει πληροφορίες περὶ τῆς διαιρέσεως τῆς περιοχῆς εἰς ἀρχηγεία, ὁμιλεῖ περὶ ἐγχωρίων ἐθελοντῶν καὶ τοπικῶν ἐπιτροπῶν, αἱ ὁποῖαι εἶχον καὶ τὸ δικαίωμα νὰ λύουν τὰς μεταξὺ τῶν χωρικῶν διαφορὰς, περὶ τῶν διδασκάλων καὶ τοῦ ἐθνικοῦ τῶν ἔργου, ἀπαριθμεῖ τὰ διάφορα σώματα καὶ δίδει πληροφορίες περὶ τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν. Ἀπαριθμεῖ ἐπίσης τὰ χωρία κατὰ περιοχὰς σημειῶντων ἂν εἶναι ἑλληνόφωνα ἢ βουλγαρόφωνα. Ἡ ἀπαρίθμησις αὕτη εἶναι λίαν διδακτικὴ διὰ τὴν ἐθνολογικὴν κατάστασιν τοῦ σιαντζακίου. Τὰ ἀναγραφόμενα χωρία ἀνέρχονται ἐν συνόλῳ εἰς 110, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 80 εἶναι ἑλληνόφωνα. Μεταξὺ αὐτῶν ἀναγράφονται καὶ αἱ πόλεις Σέρραι, Μελένικον καὶ Δεμιρ Χισσάρ, δὲν περιλαμβάνονται ὅμως ὅλα τὰ ἑλληνόφωνα χωρία τοῦ Παγγαίου. Τὰ ὑπόλοιπα 30 σημειοῦνται ὡς βουλγαρόφωνα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 21 ἀνήκουν εἰς τὴν περιοχὴν Σερρῶν καὶ Δεμιρ - Χισσάρ, τὰ δὲ 9 εἰς τὴν ὑπὸ βουλγαρικὴν σήμερον κατοχὴν περιοχὴν τοῦ Πετριτίου.

Ὁ συγγραφεὺς εἰς τὰς σημειώσεις του περιλαμβάνει καὶ κρίσεις περὶ τῆς διαγωγῆς τῶν Σερραίων καὶ τῶν Ἑλλήνων χωρικῶν ἔναντι τῆς ὀργανώσεως, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι πάντοτε εὐμενεῖς, ἐνέχουν δ' ἐνίοτε καὶ ὑπερβολὴν. Ἡ ὑπερβολὴ ὀφείλεται πιθανῶς εἰς τὸν ἐνθουσιώδη χαρακτῆρα τοῦ νεαροῦ τότε ἀνθυπολοχαγοῦ, ὁ ὁποῖος ἐν τῷ ὁμολογουμένῳ ἐνθουσιασμῷ

τοῦ διὰ τὸν ἔθνικὸν ἀγῶνα, δυσκόλως ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἐπιφυλακτικότητά ἐνίοτε τῶν ἑντοπίων, οἱ ὅποιοι ὑπέκειντο εἰς τὰς κυρώσεις τῆς τουρκικῆς ἔξουσας.

Ὁ Φλωριάς ὄντως ὑπῆρξεν εἰς τῶν δραστηριοτέρων, ἂν μὴ ὁ δραστηριώτατος, τῶν ὄργανωτῶν τοῦ Ἀγῶνος εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Σερρών, αἱ δὲ δημοσιευόμεναι σημειώσεις του ἀποτελοῦσι πολύτιμον στοιχεῖον διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀγῶνος τούτου.

Ὁ ἕτερος τῶν ἐκδοτῶν, ὁ Π. Πέννας, προέταξε διαφωτιστικὴν εἰσαγωγὴν, ἐπέταξε δὲ καὶ σημειώσεις περὶ τῶν μνημονευομένων προσώπων. Πίνακες προσώπων καὶ τοπωνυμίων κλείουν τὴν ὥραίαν καὶ χρησιμωτάτην ἔκδοσιν.

ΣΤΙΛΠΩΝ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

Χρυσοστόμου Καλαφάτη, μητροπολίτου Δράμας, Ἐκθέσεις περὶ τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος. 1903 - 1907. Ἐπιμελεία Βασιλείου Λαοῦρδα. Πρόλογος Στίλπωνος Π. Κυριακίδου. Θεσσαλονίκη 1960. [Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Ἰδρυμα μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου, 38]. 8ον σ. 95, μετ' εἰκόνων.

Μετὰ τὸν μητροπολίτην Καστορίας Γερμανὸν Καραβαγγέλην, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν ὁ πρωτεργάτης τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν, κυριώτατος ἀγωνιστὴς εἰς τὴν πολυπαθῆ Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν ὑπῆρξεν ὁμολογουμένως ὁ μητροπολίτης Δράμας Χρυσόστομος ὁ Καλαφάτης, τοῦ ὁποίου τὴν ἔθνικὴν δρᾶσιν μαρτυρεῖ ἡ ἐπίμονος ἀπαίτησις τῶν Βουλγάρων, ὑποστηριζομένων ὑπὸ τῶν ἐν Δράμᾳ Ἀγγλων μεταρρυθμιστῶν καὶ τῶν τοπικῶν τουρκικῶν ἀρχῶν, περὶ ἀπομακρύνσεως αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐπαρχίας. Καὶ ὁ μὲν Γερμανὸς ἠτύχησε νὰ ἐπιζήσῃ, διὰ νὰ μᾶς ἀφηγηθῆ ὁ ἴδιος τὰ τῆς δράσεώς του εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του, ὁ Χρυσόστομος ὅμως, ὁ ὁποῖος ἐμαρτύρησεν ἐν Σμύρνῃ κατὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν, δὲν εἶχε τὴν εὐκαιρίαν ταύτην, διὰ τοῦτο τὰ περὶ τῆς δράσεως αὐτοῦ στοιχεῖα πρέπει νὰ ἀναζητηθῶσιν εἰς τὰς πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον κυρίως ἐκθέσεις του, εἰς ἐπιστολὰς πρὸς διαφόρους, εἰς σύγχρονα πρὸς τὰ γεγονότα δημοσιεύματα καὶ εἰς διάφορα ἄλλα σχετικὰ πρὸς τὴν δρᾶσιν αὐτοῦ ἔγγραφα. Εἶναι ἀληθές ὅτι περὶ τῆς δράσεως τοῦ Χρυσοστόμου ἀρκετὰ ἐγράφησαν, τὰ ὅποια καὶ ἀναφέρει ὁ ἐκδότης τοῦ παρόντος βιβλίου, ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἔξαντλοῦσι τὸ θέμα.

Τὰ στοιχεῖα ταῦτα συνεκέντρωσε μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ὁ ἐκδότης, διὰ νὰ καταστῶσι προσιτὰ εἰς τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος καὶ εἰς τὸ σημερινὸν φιλομαθὲς κοινόν. Ὡς παρατηρεῖ δὲ ὁ ἴδιος, ἡ συγκέντρωσις δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ πλήρης, διότι ἀναμφίβολως θὰ ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἄγνωστα, ἀποκείμενα εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ